

Gál Sándor

A mindenség szerelmese (Juhász Ferenc 1928–2015)

Az ember életében vannak olyan pillanatok, amelyek örök-jelenné rögzülnek. Ha nem gondolunk rájuk, olykor, váratlan események jöttén, elénk-elénk sodródnak...

S bizony mondom, az utóbbi években ezeket a „váratlan eseményeket” leggyakrabban egy-egy kortársunk, barátunk, vagy ismerősünk távozásának a döbbenete adja... Hogy megint elment valaki közülünk, akire érdemes volt figyelni, akitől tanulhattunk, s akit becsülhattunk, tisztelhattunk...

Számomra a most 88 évesen eltávozott Juhász Ferenc azok egyike, akinek költészete – költői nyelve – elemi, felszabadító erőt jelentett, meg- és feloldást versbéli – poétikai – látásom és nyelvem későbbi kimunkálására.

Hogy miként, azt alább megkísérlem összefogni, habár ebbéli szándékom nem biztos, hogy teljessé változik.

Azzal kezdeném, hogy komáromi diákéveim idején – az elmúlt század ötvenes éveinek derekán – elég gyakran megfordultam a Magyar Területi Színházban. Nos, ott és akkor olvastam első alkalommal néhány Juhász-verset valamelyik magyarországi folyóiratban – talán a Kortársban –, együtt Nagy László verseivel.

Az akkori hazai, csehszlovákiai magyar „csasztuska-költészet” mellett – még a „nyolcak” nem voltak a porondon – , ezek a versek szépségükkel, tartalmukkal és igen: struktúrájukkal teljesen lenyűgöztek. Amit én tudtam akkor a „versről”, az az ösztöneimben kódolt otthoni dalok, balladák ritmusát-formáját jelentette, ám annak igazi fontosságát vagy hasznát csak később, a hatvanas években ismertem fel.

Ez az első „találkozás” a kortárs magyar költészettel, tételesen Juhász Ferenc versnyelvével megmaradt bennem. S még akkor is foglalkoztatott, amikor hosszú időre „kiestem” az anyanyelvi közezből, így az irodalomból is. Ugyanis kereken huszonhét hónapig a kötelező tényleges katonai szolgálat elől nem volt menekülés. Azt le kellett töltenem. Különböző erődítmények lakója lettem a korabeli „béketábor” nyugati határán, a Sumava hegyei-mocsarai között, mégpedig három T-34-es harckocsi parancsnokaként, zömmel földérítői – tehát tiszta avantgarde-i – feladatokat teljesítve... Ami annyiból igaz, hogy megismerhettem a kortárs cseh költészet javát – Sotola, Holub, de mindek felett Holan verseit, s azokból elég sokat lefordítottam magyarra... Máról visszanezve, a korabeli cseh „tárgyas költészet” és poétika nyomot hagyott bennem... Némi rokonságot érzek ma is Juhász, Nagy László, és mondjuk Ratkó József és az imént említett cseh költők munkái között..

Ebben a kötelező katonaidőmben az egyik legdöbbenetesebb esemény – ha jól emlékszem, 1960-ban – az lett, hogy ismét megrendezték az Országos Szpartakiadót... Az a helyzet, hogy diákként az „elsőt” már végigtornáztam, eljutván a Strahovra, s ennek az „emlékei” megborzongattak... S hogy ez most az egész újraismétlődik... (Újraismétlődtek, de csak két halottunk lett...)

Ugyanakkor Prágában a Václavákon lévő Magyar Könyvesboltban leltem rá Juhász Ferenc összegyűjtött kötetének – A TENYÉSZET ORSZÁGA – az 1946–1956 között írt verseinek több mint hétszáz oldalas könyvére...

És ez volt a boltban az egyetlen példány!...

Annyi pénzem volt, hogy megvehettem volna a gyűjteményt, de pénz nélkül Prágában a strahovi sátor táborba se jutottam volna vissza... (Más kérdés, hogy 1956-ban ilyen címen hogyan jelenhetett meg ez a kötet?! Csak feltételezem, hogy még az októberi események előtt készült el...)

Végül az lett a megoldás, hogy utánvétellel elküldtem szüleimnek a könyvet, ők azután visszapostázták számomra a Janovice-i garnizonba...

Így történt!

És így történt meg az is, hogy a T-34-es parancsnoki ülése melletti „kuckóba” a kétkötetes Ady-összes mellé beügyeskedtem A TENYÉSZET ORSZÁGÁT is... És amikor csak időm jutott az olvasásra, a 32 tonnás acélkoporsó kitágult, mindenséggé növekedett a költészet halált-riasztó hatalma által.

Mindez akkor is megtartó erővé nemesedett, amikor 1961-ben a Karib-tengeri válság és a berlini fal építésekor közel álltunk a végpusztuláshoz... Egy támadás esetén a mi egységünk kiszámított létideje mindössze húsz perc volt.

Ültem a harcócsi parancsnoki ülésében, fülemben zümmögött a laringofon, és élesre töltött löveggel vártam a tűzparancsot...

Közben olykor azon töprengtem, hogy m i l y e n l e h e t a t a l á l a t ? !

És hogy van-e egyáltalán esélyem a megmaradásra, huszonnégy évesen...

Ezeket az élményeket szerettem volna elmondani Juhász Ferencnek, de – bár találkoztunk néhányszor, erre soha nem nyílt alkalom.

... Ahogy a Biblia nyelve, ahogy Saint-John Perse *Bójáinak* nyelve, ahogy Octavio Paz Napkövének zárt egysége és szépsége, s ahogy az otthon teljességének ereje, ugyanúgy Juhász Ferenc költészetének láva-ömlése és Niagara zuhataga is részévé lett az én vers-nyelvemnek, a későbbi „függőleges hullámmás” kialakításának idején, s mai munkáim poétikai elkötelezettségében...

És ma már – legyünk realisták! –, hogy magam is „elmenőben” vagyok, ezeket az apróságokat, vagy akár fontosnak vélt tényeket-eseményeket annak a pillanatnak a realitása követi, amely *minden embertől valót egyesít*.

„Ha boldogtalan is a teremtő – írja Juhász Ferenc –, az boldog, aki megtestesül.”

Fogadjuk el Juhász Ferenc igazságát!